

Vrije Universiteit Brussel

Het Charter voor Onderzoekers

15 september 2025

Inhoud

Preambule:.....	2
1. Regelgevende en beleidsmatige basis	2
2. Belangrijkste principes voor het uitvoeren van ethisch en verantwoord onderzoek .	3
2.1 Academische vrijheid	3
2.2 Verantwoordelijkheden van een onderzoeker	4
2.3 Ethiek en onderzoeksintegriteit	5
2.4 Duurzaamheid en democratisering van de wetenschap	8
2.5 Publicatie, auteurschap en peer review.....	9
2.6 Samenwerking	12
2.7 Externe communicatie.....	14
2.8 Contractuele en wettelijke verplichtingen en financiering.....	14
2. Naleving en schendingen van het Charter	15
3. Versiegeschiedenis	15

Preamble:

De Vrije Universiteit Brussel (hierna 'VUB' genoemd), als organisatie gestoeld op vrijdenken en humanisme (1), beschouwt vrij en onafhankelijk onderzoek als een fundamentele waarde en leidend principe voor haar onderzoekers, zoals uiteengezet door Henri Poincaré:

*"Thinking must never submit,
neither to a dogma,
nor to a party,
nor to a passion,
nor to an interest,
nor to a preconceived idea,
nor to anything whatsoever,
except to the facts themselves,
because for it to submit to anything else would be the end of its existence."*

- Henri Poincaré (1854-1912)

Op basis van deze verklaring stelt het Charter voor Onderzoekers (hierna 'het Charter' genoemd) de fundamentele principes en praktijken vast voor het uitvoeren van onderzoek op een ethische, transparante, maatschappelijk en milieuvriendelijke manier, waarbij de rechten en verantwoordelijkheden worden omschreven van alle VUB-onderzoekers, met inbegrip van degenen die leidinggevende of toezichhoudende functies vervullen binnen de onderzoekscontext. Daarnaast dient het Charter als referentiepunt bij het beoordelen van mogelijke schendingen van de onderzoeksintegriteit.

De bepalingen van dit Charter zijn van toepassing op alle onderzoekers die onder de verantwoordelijkheid van de VUB werken, ongeacht de aard, het type of de duur van hun dienstverband of opdracht. Het Charter biedt richtlijnen om naleving te waarborgen in alle stadia van het onderzoek, van het eerste concept tot de verspreiding van de resultaten.

1. Regelgevende en beleidsmatige basis

Het Charter bouwt voort op de grondbeginselen en procedures die zijn beschreven in het organiek statuut (2) en draagt bij aan de verwezenlijking van de strategische prioriteiten en beleidsplannen van de VUB op het gebied van onderzoek. Bovendien sluit het aan bij de regelgeving die van toepassing is op zelfstandig academisch personeel (ZAP), assisterend academisch personeel (AAP), wetenschappelijk en pedagogisch personeel (WPP), (post)doctorale fellows, onbezoldigde medewerkers en externe medewerkers, met inbegrip van gastonderzoekers, en bij de vereisten – zoals het creëren van een eerlijke, transparante en ondersteunende onderzoeksomgeving – die verbonden zijn aan

de status van de VUB als houder van de HR Excellence in Research Award. Ten slotte is dit Charter gebaseerd op twee referentiedocumenten op Europees niveau: de Europese Gedragscode voor Integriteit in Onderzoek (hierna 'de ALLEA-code' genoemd) (3) en het Europees Charter voor Onderzoekers (4), zoals gedefinieerd in de aanbeveling van de Raad van 18 december 2023.

2. Belangrijkste principes voor het uitvoeren van ethisch en verantwoord onderzoek

De volgende paragrafen geven een overzicht van de belangrijkste principes en praktijken voor het uitvoeren van ethisch, transparant en verantwoord onderzoek aan de VUB.

2.1 Academische vrijheid

Universiteiten zijn bezig met het zoeken naar waarheid ten dienste van het algemeen belang. Academische vrijheid wordt beschouwd als een noodzakelijke voorwaarde voor het ontdekken van de waarheid. Aan de VUB krijgt elke onderzoeker de vrijheid om onderzoek te doen, om individueel te denken, inclusief het in twijfel trekken en toetsen van gangbare wijsheden, en om op basis daarvan nieuwe ideeën naar voren te brengen.

In dit verband hebben onderzoekers onder andere het recht om te bepalen:

- Wat wordt onderzocht (het object).
- Hoe het onderzoek wordt uitgevoerd (de methode).
- Wanneer het onderzoek wordt afgerond.
- Wanneer en hoe de onderzoeksresultaten worden bekendgemaakt.

Tegelijkertijd brengt academische vrijheid ook verantwoordelijkheden met zich mee. Een fundamenteel principe van academische vrijheid is dat alle waarheidsclaims betwistbaar zijn. Het is door de collectieve uitoefening van individueel onderzoek dat kennis de status van waarheid krijgt – een waarheid die altijd voor betwisting vatbaar blijft (5). Daarom wordt van onderzoekers aan de VUB verwacht dat ze openstaan voor nieuwe inzichten en voor constructieve kritiek van collega's, dat ze zich houden aan methodologische rigueur en dat ze eerlijk zijn in de rapportage van hun bevindingen en de beperkingen daarvan.

Bovendien moet academische vrijheid worden uitgeoefend met inachtneming van ethische normen – zoals onder meer uiteengezet in dit Charter – en binnen de grenzen van wettelijke en contractuele verplichtingen. Aangezien het aan de leden van het zelfstandig academisch personeel (ZAP) toekomt om onderzoeksprojecten te initiëren (2) en zij de eindverantwoordelijkheid daarvoor dragen, wordt van onderzoekers verwacht dat zij werken binnen een toezichtkader dat past bij het niveau van hun onderzoeksopleiding en -ervaring. Aangezien onderzoek vaak wordt uitgevoerd binnen onderzoeksgroepen, moeten onderzoekers die lid zijn van een dergelijke groep zich

inspannen om bij te dragen aan en zich te houden aan de strategische prioriteiten en interne richtlijnen van hun respectieve onderzoeksgroep(en).

Ten slotte moet academische vrijheid actief worden uitgeoefend om te voorkomen dat deze verwordt tot louter retoriek of verstard dogma. Academische vrijheid is afhankelijk van een sterke cultuur van oprechte waarheidsvinding en van onderzoekers die zich niet laten beïnvloeden door druk om alleen dominante standpunten te herhalen.

2.2 Verantwoordelijkheden van een onderzoeker

Van onderzoekers aan de VUB wordt ook verwacht dat zij de volgende algemene verantwoordelijkheden nakomen in hun rol als onderzoekers en als leden van zowel deze universiteit als de bredere academische gemeenschap:

- Wetenschappelijk onderzoek uitvoeren met als doel een originele bijdrage te leveren aan de bestaande kennis binnen een onderzoeksdomein.
- Zich vertrouwd maken met de strategische doelstellingen en voorschriften van hun onderzoeksinstelling en onderzoeksgroep(en), en met de regels van relevante financieringsinstanties.
- Deelnemen aan de vergaderingen en beraadslagingen van hun onderzoeksgroep(en) en andere relevante entiteiten.
- Communiceren met belanghebbenden, zoals onderzoeksgroepen, externe instellingen en financieringsinstanties, over de status van hun project. Als een project vertraging oploopt, wordt herzien, voltooid of voortijdig moet worden beëindigd of opgeschort, moet dit tijdig worden gemeld.
- Ervoor zorgen dat alle benodigde goedkeuringen zijn verkregen voordat zij met hun onderzoek beginnen of toegang krijgen tot toegewezen middelen.
- Zich houden aan de beginselen van gezond, transparant en efficiënt financieel beheer, met inbegrip van de voorwaarden die door de financier zijn vastgesteld.
- De expertise en vaardigheden onderhouden en voortdurend ontwikkelen die nodig zijn om een veelzijdig onderzoeker, medewerker en, indien relevant, promotor of mentor te zijn. Dit omvat actieve deelname aan professionele ontwikkelingsactiviteiten – zoals opleidingsprogramma's, workshops, conferenties, e-learningmogelijkheden en netwerkinitiatieven – zowel binnen als buiten de VUB.
- Van doctoraatsonderzoekers wordt verwacht dat zij voldoen aan aanvullende specifieke verantwoordelijkheden, zoals uiteengezet in het Centraal Reglement voor de Toekenning van de Academische Graad van Doctor (hierna 'het CDR-reglement' genoemd) (6).

2.3 Ethiek en onderzoeksintegriteit

2.3.1 Onderzoeksintegriteit

Om ervoor te zorgen dat hun onderzoek op transparante en verantwoorde wijze wordt uitgevoerd, wordt van onderzoekers aan de VUB verwacht dat zij zich houden aan de hoogste normen van onderzoeksintegriteit, zoals vastgelegd in de ALLEA-code (3), met inbegrip van de volgende fundamentele beginselen:

- **Betrouwbaarheid** bij het waarborgen van de kwaliteit van onderzoek, wat tot uiting komt in het ontwerp, de methodologie, de analyse en het gebruik van middelen.
- **Eerlijkheid** bij het ontwikkelen, uitvoeren, beoordelen, rapporteren en communiceren van onderzoek op een transparante, volledige en onbevooroordeelde manier.
- **Respect** voor collega's, deelnemers aan onderzoek, onderzoeksonderwerpen, de samenleving, ecosystemen, cultureel erfgoed en het milieu.
- **Verantwoordelijkheid** voor het onderzoek, van idee tot publicatie, voor het beheer en de organisatie ervan, voor opleiding, supervisie en begeleiding, en voor de bredere maatschappelijke impact ervan.

De drie voornaamste soorten schendingen van de integriteit van onderzoek zijn verzinsels, vervalsingen en plagiaat. Andere schendingen kunnen onder meer bestaan uit het niet melden van belangenconflicten, het opzettelijk belemmeren van de voortgang van onderzoek en elk gedrag dat de nauwkeurigheid van wetenschappelijke rapportage in gevaar brengt of de geloofwaardigheid en integriteit van wetenschappelijk werk aantast.

Bovendien biedt de ALLEA-code (3) een uitgebreide lijst van handelingen die als “onaanvaardbare onderzoekspraktijken” worden beschouwd en die op zichzelf een schending van de onderzoeksintegriteit kunnen vormen, waaronder:

- Het verbergen van het gebruik van AI of geautomatiseerde tools bij het creëren van inhoudelijk werk of het opstellen van publicaties.
- Misbruik maken van senioriteit om schendingen van de onderzoeksintegriteit aan te moedigen of om de eigen carrière te bevorderen.
- Het opsplitsen van onderzoeksresultaten met als specifiek doel het aantal onderzoekspublicaties te verhogen ('salami-slicing publications').
- Het onnodig uitbreiden van de bibliografie van een studie om redacteurs, recensenten of collega's tevreden te stellen, of om bibliografische gegevens te manipuleren.

- Het opnieuw publiceren van substantiële delen van eigen eerdere publicaties, inclusief vertalingen, zonder de bron naar behoren te vermelden of te citeren ('zelfplagiat').
- Het oprichten, ondersteunen of opzettelijk gebruiken van tijdschriften, uitgevers, evenementen of diensten die de kwaliteit van onderzoek ondermijnen ('predatory' tijdschriften of conferenties en 'paper mills').

Voor een meer gedetailleerde definitie van wat een schending van de onderzoeksintegriteit inhoudt, evenals relevante voorbeelden, kunnen onderzoekers de ALLEA-code (3) raadplegen. De Commissie Wetenschappelijk Integriteit (7) (hierna 'de CWI' genoemd) is het aangewezen orgaan binnen de VUB dat verantwoordelijk is voor het aanpakken en behandelen van mogelijke schendingen van de onderzoeksintegriteit, in overeenstemming met de procedure die is uiteengezet in het reglement van de CWI (8).

2.3.2 Ethisch onderzoek

De VUB zet zich in om de samenleving te verbeteren door middel van vrij onderzoek. Onderzoekers worden daarom aangemoedigd om ethische principes hoog te houden en hun werk te richten op het algemeen belang en de vooruitgang van de menselijke kennis. In deze context is het belangrijk om verder te kijken dan de directe resultaten van het eigen werk en rekening te houden met de maatschappelijke impact en de gevolgen op lange termijn.

Onderzoekers – in het bijzonder, maar niet uitsluitend, degenen die zich bezighouden met medisch onderzoek, onderzoek met proefpersonen, onderzoek met mogelijke militaire of schadelijke toepassingen en onderzoek met dierproeven – moeten zich afvragen: "Wat is de maatschappelijke en wetenschappelijke waarde van de verwachte resultaten, en weegt deze waarde op tegen de mogelijke nadelen en ongewenste effecten?" Dit proces van ethische reflectie en verantwoordingsplicht is belangrijk in alle onderzoekscontexten en in elke fase van het onderzoeksproces.

Bovendien bestaat het risico dat onderzoeksresultaten van bepaalde onderzoekssamenwerkingen worden misbruikt of gecompromitteerd, bijvoorbeeld om desinformatie te verspreiden, de militaire capaciteiten van autoritaire regimes te versterken en mensenrechtenschendingen te begaan. Daarom is het van essentieel belang dat onderzoekers de nodige zorgvuldigheid ('due diligence') betrachten om de veiligheid en integriteit van hun onderzoek te waarborgen. Voor meer informatie over dit onderwerp kunnen de relevante richtlijnen (9) worden geraadpleegd. Voor advies over informatiebeveiliging en privacy kunnen onderzoekers de richtlijnen (10) raadplegen die zijn opgesteld door de Data Protection Officer (hierna "de DPO" genoemd) en de Chief Information Security Officer (CISO).

Hoewel van onderzoekers aan de VUB wordt verwacht dat zij werken binnen het kader en de doelstellingen van hun respectieve onderzoeksgroepen en -projecten, behoudt elke

onderzoeker het recht om vrij te beslissen of hij al dan niet deelneemt aan onderzoeksactiviteiten met militaire toepassingen, op basis van zijn eigen ethische overtuigingen, professioneel oordeel of persoonlijke voorkeuren. Een onderzoeker kan dus op deze gronden besluiten om niet deel te nemen aan een bepaalde onderzoeksgroep of een bepaald onderzoeksproject. Echter, noch de VUB noch haar onderzoeksgroepen zijn verplicht om alternatieve onderzoeksmogelijkheden aan te bieden die aansluiten bij de ethische, professionele of persoonlijke overwegingen van een individu.

Wanneer onderzoekers worden geconfronteerd met ethische kwesties of wanneer ethische goedkeuring vereist is door de wet, een financieringsinstantie of een academische uitgever, dienen zij ruim voor aanvang van de onderzoeksactiviteit advies in te winnen bij de relevante ethische commissies en contactpunten van de VUB. Indien dergelijke goedkeuringen vereist zijn, zal de VUB geen onderzoeksfinanciering vrijgeven voordat de nodige goedkeuringen zijn verkregen of formele overeenkomsten zijn gesloten om deze te verkrijgen voordat het onderzoek van start gaat.

De VUB heeft ethische commissies opgericht in het domein van medisch onderzoek; humane wetenschappen; militair onderzoek, onderzoek met betrekking tot dual-use en onderzoek gevoelig voor misbruik; en onderzoek met betrekking tot dierenproeven. Een gedetailleerde beschrijving van elke ethische commissie, evenals andere contactpunten die ondersteuning bieden bij juridische en ethische naleving, waaronder het CWI en Contact Point for Access and Benefit Sharing (ABS), is te vinden op het intranet van de VUB Legal and Ethics Office (11).

2.3.3 Gebruik van AI-technologieën in onderzoek

Het gebruik van artificiële intelligentie (AI) kan zowel de kwaliteit van wetenschappelijk werk als de productiviteit van onderzoekers verbeteren. Het is echter belangrijk dat AI-tools op een ethische en transparante manier worden toegepast.

Onderzoekers aan de VUB dragen de verantwoordelijkheid voor al hun onderzoeksresultaten en voor de integriteit van de onderzoeksprocessen waarin AI wordt gebruikt. Deze verantwoordelijkheid is niet overdraagbaar en kan niet worden gedelegeerd aan de gebruikte tools. Daarom moeten onderzoekers grondig toezicht houden op door AI gegenereerde inhoud, en zich ervan bewust zijn dat dergelijke resultaten onnauwkeurig of bevooroordeeld kunnen zijn of elementen van plagiaat kunnen bevatten. Bovendien moeten onderzoekers zorgen voor een transparante openbaarmaking van de AI-tools die tijdens hun onderzoeksactiviteiten worden gebruikt.

In alle gevallen moeten onderzoekers zich houden aan de VUB-richtlijnen (12) die aanbevelingen geven over het gebruik van AI-tools.

2.3.4 Onderzoeksgegevensbeheer en gegevensbescherming

Verstandig beheer van onderzoeksgegevens verbetert de kwaliteit, reproduceerbaarheid en integriteit van onderzoek en voorkomt verlies, fraude en inefficiëntie. Effectieve bescherming van onderzoeksgegevens zorgt bovendien voor de vertrouwelijkheid, veiligheid en rechtmatige verwerking van gevoelige informatie.

Bij het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens is het belangrijk om maatregelen te nemen om de veiligheid en privacy ervan te waarborgen, zoals vereist door de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) (13). Dit omvat het vaststellen van een juridische basis – geïnformeerde toestemming of algemeen belang – en het registreren van verwerkingsactiviteiten in het interne register van de VUB (14). Voor meer informatie kunnen onderzoekers de richtlijnen (10) van de DPO en die betreffende het beheer van onderzoeksgegevens (15) (hierna ‘RDM-richtlijnen’ genoemd) raadplegen net als het beleidskader van de VUB inzake het beheer van onderzoeksgegevens (16).

2.3.5 Open Science

Om de transparantie te vergroten en het vertrouwen in onderzoek te versterken, worden onderzoekers aangemoedigd om Open Science-principes toe te passen – het open delen van onderzoeksresultaten door middel van praktijken zoals het open en FAIR (Findable (vindbaar), Accessible (toegankelijk), Interoperable (uitwisselbaar) en Reusable (hebruikbaar)) maken van data, het zorgen voor open toegang tot publicaties en het deelnemen aan een open peer review.

Bij Open Science is het belangrijk om het principe van “as open as possible, as closed as necessary” hoog te houden en zorgvuldig na te denken over de publicatie van gegevens waarvan het delen onderworpen kan zijn aan vertrouwelijkheids- of privacybeperkingen (zoals gedefinieerd in de AVG) (13), evenals gegevens die ethisch gevoelig zijn, zoals informatie met betrekking tot militair onderzoek of kwetsbare bevolkingsgroepen. Er zijn ook beperkingen voor gegevens die commercieel waardevolle onderzoeksresultaten bevatten, waarbij voortijdige openbaarmaking het verkrijgen van octrooien of licenties in gevaar zou kunnen brengen, in overeenstemming met het Valorisatiereglement (17) van de universiteit.

Om veilig deel te nemen aan Open Science, moeten onderzoekers zich houden aan het beleidskader van de VUB inzake onderzoeksgegevensbeheer (16) en de bijbehorende RDM-richtlijnen (15).

2.4 Duurzaamheid en democratisering van de wetenschap

De VUB zet zich in om bij te dragen aan de Agenda voor Duurzame Ontwikkeling van de Verenigde Naties, die gericht is op welvaart en bescherming van mens en planeet. Binnen deze bredere context van maatschappelijke verantwoordelijkheid wordt van onderzoekers aan de VUB onder meer verwacht dat zij rekening houden met de

langetermijngevolgen van hun onderzoek voor het milieu en dat zij in hun dagelijkse onderzoekspraktijk de duurzaamheidsprincipes naleven (4). Dit omvat praktische maatregelen zoals efficiënt energiegebruik in laboratoria en faciliteiten, verantwoord afvalbeheer, gebruik van duurzame materialen, reizen met een lage impact, passend gebruik van digitale hulpmiddelen en integratie van circulaire economieprincipes in onderzoeksmethodologieën.

VUB-onderzoekers worden ook aangemoedigd om bij te dragen aan de democratisering van de wetenschap. Waar nodig kan dit betekenen dat burgerwetenschap wordt geïntegreerd in het ontwerp en de uitvoering van onderzoek om het vertrouwen van het publiek te winnen en gebruik te maken van maatschappelijke intelligentie, en dat er rekening wordt gehouden met mogelijke vooroordelen met betrekking tot bijvoorbeeld gender, geslacht, etnische afkomst, cultuur, sociaaleconomische status, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid, teneinde de kwaliteit en maatschappelijke relevantie van wetenschappelijke resultaten te verbeteren en diversiteit en inclusie te bevorderen.

2.5 Publicatie, auteurschap en peer review

2.5.1 Publicatie en auteurschap

Het zorgvuldig selecteren van het juiste tijdschrift voor de publicatie van onderzoeksresultaten is belangrijk om academische erkenning te verkrijgen, een sterke wetenschappelijke reputatie op te bouwen en de impact van het werk te maximaliseren. Om de risico's van het indienen bij 'predatory' tijdschriften – die meestal geen rigoureuze peer review hanteren, beperkte redactionele transparantie bieden en auteurs mogelijk uitbuiten met hoge kosten – te vermijden, moeten onderzoekers vóór indiening een grondige evaluatie uitvoeren. Evenzo is voorzichtigheid geboden bij 'grijze zone'-tijdschriften, die misschien niet uitgesproken 'predatory' zijn maar toch twijfelachtige praktijken vertonen.

In dit kader dienen onderzoekers zorgvuldig te beoordelen of een tijdschrift aansluit bij hun vakgebied en beoogd lezerspubliek, en daarbij de redactionele beleidslijnen, peer review-procedures en de kwaliteit van eerder gepubliceerd werk te onderzoeken. Relevante onderdelen van de 'Mind the GAP' (Good Academic Practices) online trainingstool (18), toegankelijk voor alle VUB-onderzoekers, bieden verwijzingen naar waardevolle bronnen voor het beoordelen van de geloofwaardigheid en kwaliteit van academische tijdschriften. Bovendien moeten de desbetreffende RDM-richtlijnen (19) over dit onderwerp strikt worden nageleefd.

Daarnaast is het bij het publiceren van onderzoeksresultaten van essentieel belang om alle mogelijke belangenconflicten – zowel financiële als niet-financiële – en alle bronnen van ondersteuning voor het onderzoek of de publicatie openbaar te maken. Indien nodig moeten correcties worden gepubliceerd of publicaties worden ingetrokken om de

nauwkeurigheid, betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van de wetenschap te waarborgen.

Wetenschap is vaak een proces van samenwerking. De bijdrage van onderzoekers aan wetenschappelijke publicaties wordt publiekelijk erkend door middel van auteurschap. Om ervoor te zorgen dat de juiste erkenning en waardering wordt gegeven, moet het auteurschap worden toegekend in overeenstemming met algemene principes, waaronder die welke zijn vastgelegd in de ALLEA-code (3). Deze omvatten, maar zijn niet beperkt tot:

- Formele overeenstemming over de volgorde van auteurschap, waarbij wordt erkend dat auteurschap zelf cumulatief is gebaseerd op: 1) een significante bijdrage aan het ontwerp van het onderzoek, de relevante gegevensverzameling, de analyse en/of interpretatie ervan; 2) het opstellen en/of kritisch beoordelen van de publicatie; 3) goedkeuring van de definitieve publicatie; en 4) instemming met de verantwoordelijkheid voor de inhoud van de publicatie, tenzij anders vermeld in de publicatie.
- Indien van toepassing, opname van een “Author Contribution Statement” in de definitieve publicatie, waarin de verantwoordelijkheden en bijdragen van elke auteur worden beschreven.
- Erkenning van belangrijke bijdragen van personen die niet aan de criteria voor auteurschap voldoen, waaronder medewerkers, assistenten enz.

Onderzoekers kunnen contact opnemen met de Legal and Ethics Office (11) van de VUB voor meer informatie en voor hulp bij het opstellen van een auteursovereenkomst.

2.5.2 Peer review

Peer review waarborgt de kwaliteit en validiteit van onderzoek door de verdiensten ervan te evalueren, verbeteringen voor te stellen en de publicatie van gebrekkig of laagwaardig werk te voorkomen. Bij het uitvoeren van een peer review moeten de volgende principes in acht worden genomen:

- Wanneer onderzoekers worden uitgenodigd om een manuscript te beoordelen, moeten zij ervoor zorgen dat het onderwerp aansluit bij hun expertise.
- Onderzoekers moeten een uitnodiging om een manuscript te beoordelen afslaan als er sprake is van belangenverstrengeling, zoals financiële banden, persoonlijke relaties of directe betrokkenheid bij het werk van de auteurs.
- Manuscripten die worden beoordeeld, zijn vertrouwelijk totdat ze worden gepubliceerd, en beoordelingsrapporten kunnen ook na publicatie vertrouwelijk blijven. Beoordelaars moeten de redacteur raadplegen voordat ze anderen, zoals studenten of collega's, bij het beoordelingsproces betrekken en hun namen vermelden in de vertrouwelijke opmerkingen. Communicatie moet altijd via het

tijdschrift verlopen en recensenten mogen nooit rechtstreeks contact opnemen met auteurs.

- Manuscripten moeten onpartijdig worden beoordeeld. Recensenten begeleiden de uitgever door tekortkomingen te signaleren en duidelijke, respectvolle en constructieve feedback te geven. Ethische kwesties, zoals belangenconflicten, gebrek aan goedkeuring of wangedrag zoals plagiaat, moeten aan de redacteur worden gemeld.
- Hoewel onderzoekers recht hebben op hun eigen opinies en voorkeuren, mogen deze geen invloed hebben op het uitvoeren van een peer review.

2.5.3 Auteur affiliatie

Alle onderzoekers die onder de verantwoordelijkheid van de VUB werken, ongeacht de aard, het type of de duur van hun dienstverband of opdracht, zijn verplicht om bij de publicatie van hun onderzoeksresultaten 'Vrije Universiteit Brussel' als hun affiliatie te vermelden. Daarbij moeten onderzoekers ervoor zorgen dat ze zich houden aan de principes die in het Charter zijn vastgelegd, dat het onderzoek binnen hun expertisegebied valt en dat ze de volledige verantwoordelijkheid voor hun werk op zich nemen.

Een auteur kan meerdere affiliaties hebben, bijvoorbeeld wanneer hij of zij verbonden is aan meerdere entiteiten binnen dezelfde universiteit, of wanneer iemand bij meerdere instellingen is aangesteld. Wanneer een auteur naar een andere organisatie is overgestapt, moet de affiliatie de organisatie(s) vermelden waar het werk is uitgevoerd, met de nieuwe organisatie vermeld als het 'huidige adres'.

Hieronder staan de regels voor het correcte gebruik van de affiliatie van de universiteit:

- Auteurs moeten waar mogelijk altijd hun volledige voor- en achternaam vermelden en hun ORCID iD (Open Researcher and Contributor ID) vermelden om zich te onderscheiden van anderen met vergelijkbare namen.
- Auteurs moeten altijd 'Vrije Universiteit Brussel' als institutionele affiliatie gebruiken, gevolgd door – indien van toepassing – de naam van het betreffende laboratorium of de onderzoekseenheid. Het gebruik van afkortingen zoals 'VUB' zonder ook de volledige naam te vermelden, of vertalingen van de naam van de universiteit, is niet toegestaan.
- Auteurs met meerdere affiliaties moeten altijd hun affiliatie met de 'Vrije Universiteit Brussel' vermelden naast eventuele andere affiliaties.
- Auteurs moeten de proefdrukken van publicaties zorgvuldig controleren om er zeker van te zijn dat de affiliatiegegevens correct zijn vermeld.

Hoewel onderzoekers het recht hebben om hun werk te publiceren en te verspreiden, is het belangrijk op te merken dat, aangezien enkel leden van het zelfstandig academisch personeel (ZAP) het recht hebben om onderzoek te initiëren (2) en de

eindverantwoordelijkheid daarvoor dragen, onderzoek dat niet onder toezicht staat van een ZAP-lid van de VUB niet mag worden gepubliceerd onder de naam van de universiteit.

2.6 Samenwerking

2.6.1 Samenwerken

Van onderzoekers aan de VUB wordt verwacht dat zij anderen met respect en professionaliteit behandelen en een collaboratieve academische omgeving bevorderen waarin diverse perspectieven, transparantie en openheid worden gewaardeerd. Dit betekent niet dat onderzoekers zich moeten onthouden van kritische feedback; integendeel, de constructieve evaluatie van elkaars werk is essentieel voor intellectuele groei en wetenschappelijke vooruitgang. Bij een professionele uitwisseling van standpunten moeten persoonlijke aanvallen worden vermeden en moet de focus liggen op het werk of het gedrag. Ongeacht de machtsverhoudingen binnen een relatie (of deze nu symmetrisch of asymmetrisch is), betekent respect tonen voor medewerkers ook het onderhouden van een transparante en duidelijk omschreven relatie.

Onderzoekers die onder toezicht staan van (een) promotor(en), mentor(en) en/of anderen in leidinggevende functies hebben een (pro)actieve rol in het opbouwen en bevorderen van transparante en duidelijk omschreven relaties. Dit omvat het zorgvuldig documenteren van de voortgang van het werk en de onderzoeksresultaten, het zoeken naar en toepassen van constructieve feedback, en het naleven van overeengekomen schema's, mijlpalen, deliverables en onderzoeksresultaten.

Van onderzoekers wordt verwacht dat zij toegang tot infrastructuur en onderzoeksgegevens delen met samenwerkende onderzoekers en hun leidinggevenden of toezichthouders, zowel tijdens als na de uitvoering van het onderzoeksproject. Omgekeerd mogen onderzoekers geen vertrouwelijke onderzoeksgegevens met derden delen zonder voorafgaande toestemming van hun samenwerkende onderzoekers en hun leidinggevenden of toezichthouders.

Bovendien, aangezien onderzoek vaak binnen onderzoeksgroepen wordt uitgevoerd, moeten onderzoekers die in een dergelijke omgeving werken een positieve, respectvolle en open omgeving bevorderen waarin wetenschappelijke ideeën kunnen gedijen. Daarnaast wordt van hen verwacht dat zij het principe van collegialiteit hooghouden en actief bijdragen aan de gezamenlijke doelstellingen en langetermijnontwikkeling van hun onderzoeksgroep, en dat zij hun werk afstemmen op de strategische prioriteiten en interne richtlijnen van de groep.

In het volgende hoofdstuk worden enkele belangrijke aandachtspunten beschreven voor onderzoekers in leidinggevende of toezichthoudende functies.

2.6.2 Leiderschap en onderzoeksbegeleiding

VUB-onderzoekers in leidinggevende functies moeten zich bewust zijn van hun invloed als rolmodellen en zich houden aan de gedragsnormen voor betrokken leiderschap en samenwerking zoals uiteengezet in het Reglement voor het Zelfstandig Academisch Personeel, de Gastprofessoren en de Vervangers (20). Systematisch destructief of disfunctioneel gedrag van een leidinggevende of toezichthouder – waaronder machtsmisbruik, manipulatie of intimidatie – dat het welzijn, de waardigheid, de motivatie, de werktevredenheid of de autonomie van collega's schaadt, of dat de legitieme belangen van de organisatie ondermijnt (21), is verboden aan de VUB en kan bij overtreding leiden tot disciplinaire maatregelen.

De senior onderzoekers die een formele rol op zich nemen in de begeleiding en het mentorschap van doctoraats- en postdoctoraatsonderzoekers, nemen verantwoordelijkheid voor hun rol in het onderzoeksproject en voor hun rol in de ondersteuning van de brede ontwikkeling van onderzoekers. Belangrijk is dat (co)promotoren van doctoraatsonderzoekers zich houden aan de regels die zijn vastgelegd in het CDR-reglement (6).

De gemeenschappelijke kernprincipes van kwalitatieve begeleiding van doctoraats- en postdoctoraatsonderzoekers zijn:

- De verwachtingen met betrekking tot het project, de opdracht en de samenwerking transparant maken.
- Begeleiding en structuur bieden die de competenties van onderzoekers ten goede komt, de onafhankelijkheid van onderzoekers bevordert en hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek ondersteunt.
- De brede ontwikkeling en carrièreperspectieven van onderzoekers ondersteunen.
- Het opnemen van verantwoordelijkheid als (co)promotor of hoofdonderzoeker in personeelsbeheer en andere gerelateerde processen.

Belangrijk is dat deze elementen ook binnen een supervisieteam kunnen worden behandeld.

In geval van interpersoonlijke conflicten of andere psychosociale problemen beschikt de VUB over een aantal vertrouwelijke hulplijnen (22) die een luisterend oor bieden en advies en bemiddeling kunnen geven (zoals de vertrouwenspersonen en ombudspersonen voor doctoraatsonderzoekers).

In geval van externe aanvallen op de academische vrijheid of gevallen van intimidatie blijft de VUB zich sterk inzetten om steun te bieden aan de getroffen.

2.7 Externe communicatie

Onderzoekers nemen deel aan het publieke debat, als deskundigen op hun vakgebied maar ook als betrokken burgers. Hoewel dergelijke bijdragen, waaronder optredens in de media, waardevol zijn om het publiek te informeren, kunnen ze ook uitdagingen met zich meebrengen – vooral wanneer rollen en verantwoordelijkheden onduidelijk zijn of wanneer wetenschappelijke feiten verkeerd worden weergegeven. Problematische gevallen kunnen zijn: verkeerde interpretatie van onderzoek, ongeoorloofde vertegenwoordiging, laster en uitspraken die in strijd zijn met het streven van de universiteit naar wetenschappelijke nauwkeurigheid en naar maatschappelijke verantwoordelijkheid.

In deze context is het van cruciaal belang dat onderzoekers bij het spreken in het openbaar een duidelijk onderscheid maken tussen twee rollen:

- Spreken als onderzoeker verbonden aan de VUB (met vermelding van de titel van het onderzoek en/of de naam van de universiteit).
- Spreken als particulier (zonder verwijzing naar de titel van het onderzoek of de naam van de universiteit).

Wanneer personen in hun hoedanigheid als onderzoekers verbonden aan de VUB spreken, wordt van hen verwacht dat zij zich aan de volgende principes houden:

- Onderzoekresultaten nauwkeurig weergeven – idealiter na peer review – inclusief een duidelijke communicatie van de beperkingen en onzekerheden ervan, en het vermijden van beweringen die onwaar, ongegrond of in strijd met wetenschappelijke principes zijn.
- Ervoor zorgen dat uitspraken aansluiten bij hun onderzoeksgebied en, waar mogelijk, worden ondersteund door inzichten uit hun eigen wetenschappelijk werk.
- Bij het optreden als expert erop toezien dat de eigen uitspraken goed onderbouwd zijn en gebaseerd op betrouwbare bronnen.
- Professionaliteit en respect handhaven in alle openbare communicatie.

2.8 Contractuele en wettelijke verplichtingen en financiering

Onderzoekers dienen op de hoogte te zijn van de nationale, sectorale en institutionele regelgeving die van toepassing is op hun opleiding en arbeidsomstandigheden. Van onderzoekers wordt verwacht dat zij zich aan deze regelgeving houden bij het produceren van proefschriften, publicaties, rapporten, nieuwe producten of andere onderzoeksresultaten. Bij onduidelijkheden wordt van onderzoekers verwacht dat zij de relevante afdelingen van de VUB raadplegen, waaronder onder meer de Tech Transfer en het Legal and Ethics Office.

VUB-onderzoekers moeten financieringsaanvragen behandelen zoals elk ander academisch werk. De volgende richtlijnen definiëren professionele praktijken voor het aanvragen en gebruiken van onderzoeksfinanciering:

- De procedures van de financieringsinstantie voor peer review en evaluatie respecteren.
- De voorwaarden van de financieringsinstantie voor het indienen van een aanvraag naleven.
- Ondersteunings- of verbintenisbrieven tijdig verkrijgen.
- De kosten van partners op passende wijze in de projectbegroting opnemen.
- Normen voor onderzoeksintegriteit toepassen op de aanvraagtekst, zodat geen enkele vorm van verkeerde voorstelling van zaken, verzinsels, vervalsing of plagiaat wordt opgenomen.
- De regels volgen met betrekking tot het verkrijgen van financiering uit specifieke bronnen of voor bepaalde activiteiten.

2. Naleving en schendingen van het Charter

Schendingen van het Charter worden behandeld door de CWI of, indien van toepassing, een andere relevante instantie van de VUB.

3. Versiegeschiedenis

De eerste versie van dit Charter werd gepubliceerd in 2011, gevolgd door twee updates in 2019 en 2021. De huidige versie is geschreven in 2025. Het Charter zal regelmatig worden herzien.